

Tereske, a felemás község

Nagy akarat, sovány lehetőség

Különleges ismertetőjele nincs ennek a Cserhát menti kisközségnek. Látszólag éppen olyan, mint a többi Nógrád megyei falu, kanyargós utakkal, régi központtal, és új házakból álló teleppel. Régi is, mint általában a nógrádi községek, már a tizenharmadik században szerepel a váradi regestrum feljegyzéseiben, mint ahol Benedek-rendi apát-ság állott. Állítólag szlovákok alapították, és a Tereske elnevezés is egy szláv szó elferdített alakja. Ma már csak a név őrzi a szlovák telepesek emlékét. Alighanem a tatárok a törökök dúlásának tudható be, hogy akkor változott a lakosság összetétele.

Sokáig uralkodott itt a török. Hübérurak között ilyen nevekre bukkanunk a tizenhatodik században, mint: Hasszán bég, Rusztem pasa helytartója, Musztafa bin Abdullah, esztergomi lovas vitéz, Mohammed Jusszuf, a nógrádi tüzérek főnöke, Behrem bin Abdullah nógrádi tüzértizedes.

Igaz, hogy a török kevesebbet sanyargatta a dolgos jobbágynepet, mint Huszár, Pápa és a többi földesurak. Mert ennek a kisközségnek zsirján öt uraság hizott. A falu kutatói

nem véletlenül vonták le azt a következtetést, hogy a tsz-ben azért szilárdult meg nehezen a munkafegyelem, mert itt évszázadon át az volt a törvény, hogy átjársani az uraságot, megvámolni a nagybirtokot. S az új birtokos, a mai nagy gazdaságnál csak később, a maga kárán tapasztalta, hogy a tulajdonviszony kötelezően megköveteli a szorgos munkát, és az értékek védelmét.

Tereskét, mint annyi más nógrádi testvérét, lakóinak kétféle foglalatossága jellemzi. A munkaképes, fiatalabb, életerősebb tereskeiek hatvan százaléka Vácott és Budapesten keresi meg kenyerét, a cementüzemben, az építőiparban, és a fővárosi csatornaműveknél. Kisebb részük pedig helyben, a Kossuth Tsz-ben szorgoskodik. Felemás helyzet ez, hiszen a fele falu nem Tereskén, hanem idegenben, Vácott és Pesten éli társadalmi életét. Tereskére csak pihenni, tisztát váltani, asszonyt ölelni tér. Az 1166 lélekszámú községben ötszáz felett vannak a keresők, s ennek a fele kijáró, ingázó, vándoréletet élő. S ez megszabja a falu jellegét.

Kié legyen?

A termelőszövetkezetekhez és pártszervezetekhez egy pusztai tartozik, mégpedig Pusztaberki. Bóta László főagronómus, az egységes pártszervezet titkára vetette fel ezt az érdekes problémát. Mert Pusztaberki valóban gazdaságilag és párt-szervezetileg is Tereskéhez tartozik. Közigazgatásilag azonban nem. A pusztaberki tsz-tagok Tereskére mennek el anyagi természetű és munkával kapcsolatos ügyeik rendezésére, a pusztaberki kommunisták itt vesznek részt a pártéletben, de egyéb ügyekben a nagyorosi tanácshoz tartoznak.

Furcsa kettősség ez, amelyet sürgős közigazgatási átszervezéssel mielőbb meg kell szüntetni!

Népszerű boltos

Keves embert kísér annyi dícséret, mint Schlenk Ferencet, az élelmiszerbolt vezetőjét. Úgy mondják a községbeliek, hogy az ő boltjában, amely az fmsz égíste alatti működik, mindent meg lehet kapni. Mindent megtesz a vásárlók érdekében és ebben hú segítőtársa felesége, aki ugyancsak az üzlet dolgozója.

— Vajon a boltvezető is annyira elégedett az áruválasztékkal? — kérdezzük.

— Lényegében mindent megkapunk, ami kell — mondja Schlenk Ferenc. — A balassagyarmati és a váci Fűszért jól ellát bennünket.

— Tehát semmi panasz?

— Azt nem mondhatnám. Valami mégis van, amit keresnek és amit soha nem kapunk: ez pedig a fűstszűrős cigaretta. Tereskének a balassagyarmati elosztótól nem jut más csak Munkás, Kossuth, Symphonia, Harmónia és ezüst Kossuth. Fűstszűrős cigarettát

— Savariát, Fecskét, Filtolt — még mutatóban sem kapunk. Van cigaretta, amelyet még nem is láttak a tereskeiek, pedig Magyarországon készül...

Vajon milyen elvek uralkodnak Balassagyarmaton az elosztásnál?

Írják a község történetét

Nagy vállalkozásba fogott Bozó József, a tereskei iskola tanítója. Elhatározta: összegyűjti a tanácsköztársasági emlékeket, feldolgozza a község történetét. Sok írásos emléket átnézett már, beszélgetett a még élő szemtanúkkal, lejegyezte visszaemlékezéseiket. Azt már bizonyossággal megállapította, hogy

az uradalmi birtokok cselédnépe csak lassan, nehezen mozdult, kevesen voltak, akik bátran és következetesen kiálltak az ügy mellett. Ezért nagyon becses minden emlék a Tanácsköztársaság idejéből. A nagy vállalkozásnak még csak a kezdetén tart az idős tanító, de munkáját, törekvését sokan segítik.

A kismezeiek panasza

Sok új ház épült, egész telep alakult ki tetszetős családi házakból. Azt a részt, ahol a telep fejlődött Kiszmezőnek, kismezei résznek nevezik. Hát a kismezeieknek van egy nagyon jogos panaszuk, amelynek orvoslását a Rétság és Vidéke Közzeti Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezettől várják. A kismezeieknek nincs ugyanis üzletük, és így hatalmas távolságokat gyalogolhatnak az egyetlen boltig.

Egy kis üzletház kellene — mondják a kismezeiek, és ez alatt egy kisebb vegyesboltot értenek, amelyben minden megtalálható, mint hajdan a jó szatócsnál. Ez azonban sürgős, mégpedig annyira, hogy még az egyetlen élelmiszerbolt vezetője is sürgeti. Neki ugyan a forgalmát csökkenti, de megértő és szakmát értő ember.

Hidroglóbusz kellene

Tereske abban is azonos a nógrádi községekkel, hogy itt is első helyet foglal el a vízkérdés megoldása. Nincs elegendő víz és nem is mindig jó a víz. Végre megoldást csak egy törpe vízmű hozhat. Különösen nagy a gondja a vízhiány miatt a termelőszövetkezetnek, amelynek a majorjában 230 állat itatásáról kell

gondoskodni. Sok esetben lajttal hordják a vizet a Könöci-patakából.

Sokat segítene, ha hidroglóbuszunk lenne legalább, mert ez módot adna a víz tartálékoltására. Mert az egész falu vízhiányát csak öt-hat millió forintos beruházással, törpe vízművel lehet megoldani.

Sárgásan izzik a kovácszén, lecsap a pöröly az üllőre. Csaboda Ferenc kovácsmester keze alatt néhány perc múlva megformálódik a lópatkó. Harmintéves gyakorlata van a mesternek. A jó szakembert megbecsülik a tereskei termelőszövetkezetben.

— 1961-ben jöttem a termelőszövetkezetbe. Addig kispáros voltam Rétságon. Nem bántam meg, hogy elváltam a tézsz-kovácszástól, a tízforintos órabérral megkeresem a magamét, s a nyugdíj is biztosított.

— Rétságon lakom, úgy járrok ki autóbusszal. Megcsináltak mindent, amire szükség van a tézsznek. Borona, eke, gép vagy bármilyen javítást. Most például a lovak téli átvasalását végzem. Harmintéves ló patájára kell új vasat felverni. Alig győzöm a sok munkát, amit rám bízna.

Újra felizzik a kovácszén, lecsap a pöröly az üllőre. A mester munkája során egymás után kerülnek fel a patkók a lovak patájára.

Sok gondal küzd az alig kétezer holdas termelőszövetkezet. Az idén jelentős árkiesések keletkeztek mind a növénytermesztésben, mind az állattenyésztésben. Nagy erőfeszítéseket tettek, hogy biztosítsák a betervezett gazdálkodási eredményt és jövedelmet — amelyek az előzetes számítások szerint meglesznek. Ez a vezetés rugalmasságának és a kollektíva erejének, akaratának köszönhető. Viszont ez az erő arra még nem képes, hogy a mostoha természeti és közgazdasági adottságokat megváltoztassa. Hiszen a tereskei közös gazdaságban éppen emiatt nem biztosított a következő évek fejlődése.

A termelőszövetkezetben a kedvező országos gazdasági intézkedések, az áremelések nem eredményeznek annyit, amennyit a kiadások növekedése elvisz. Helyeslik az önálló gazdálkodást, azonban a saját erejükből képtelenek pótolni a technikát, amely alapvető segítséget nyújt a hozamok növeléséhez. Múltájtalanok tartják, hogy nem részesülnek állami támogatásban, azonban ezen egyelőre nem lehet változtatni. Megoldást jelentene, ha növelhetnék a szántóterületet, mivel elegendő munkaerővel rendelkeznek. Néhány száz hold szántó jelentős termelési érték-növelést tenné lehetővé, s ezáltal növekedne a gazdaság saját ereje is, ami biztosabbá tenné a bővített újratermelést. A szántóterület növeléséhez azonban egyezsére kellene jutni a Borsosberényi Állami Gazdasággal.

Kiegészítő üzemüket sem lehet létrehozni, mivel ennek a feltételei hiányoznak. Év közben ugyan létrehoztak egy építőbrigádöt, de ezzel elsősorban csak a saját építkezéseiket oldják meg. Esetleg később másutt is vállalnak munkát. Ezek az alapvető kérdések már most is befolyásolják a gazdálkodást, azonban megoldásuk a jövő szempontjából létkérdés a tereskeiek számára. Csupán egyedül azonban képtelenek megoldani.

Buszmegálló, váróterem nélkül

Kíméletlenül és szüntelenül italtolt. De mit tegyen az, aki nem akar italt fogyasztani? Mert védelmet a csapatereskei kijárók szomorú helyzetéről. Nem véletlenül patalál. De az italtól mégsem váróterem, ugyebár?

Ebből az ellentmondásból az következik, hogy aki nem akar ázni-fázni, az térjen be az italtoltba! Vagy még inkább: sürgesse a buszmegállónál a váróterem mielőbbi megépítését.

Nők akadémiája a simítóban

A községbeliek fő szórakozása a mozi, no meg persze a televízió — már akiknek van. A mozi itt is — mint sok más községben — a művelődési otthon fogadja be. Jobb híján itt tartják a nagyobb gyűléseket, ünnepségeket, s évente egy-két gyerekszíndarabot mutatnak be. A kiszekes is ide jönnek bált rendezni, a zsi-bongóban pedig — amelyet nemrég „ragasztottak” az otthonhoz — az asztalitenisz kedvelői kapnak helyet. A

Déryné Színházat hiába hívják, bár a színpad megfelelő, azonban a kikötött bevételt nem tudják biztosítani. Emiatt ugyancsak ritkán látnak színelőadást a tereskeiek. Télen nagy látogatottságnak örvendenek a különböző ismeretterjesztő és irodalmi előadások is. A nők akadémiáját pedig a dohányosimító asszonyok között tartják minden évben.

Miklós bácsi hiányzott

Apró úttörőgyerekek rá-mojlik el a nagy ünnepek maradványait. Galambos Péter, a tanácselnök újságolja, hogy ezek a műveletek még az öregek napja nyomának el-takarításához tartoznak. Mert az idén is, mint már néhány éve, rendszeresen megrendezte a szövetkezet és a tanács az öregek napját. A tanácselnök főzte a jó birkapaprikást, kevesebb csirke-nyepaprikával, mint máskor. Utána sörrel öblögették a torjukat.

A falu szántás idős nyugdíjasából és járulékosából kilencvenhatalan jelentek meg, a többieknek a szomszédok, és az úttörők vitték ki az ételt, italt, ajándékokat. Szépen összejöttek tehát, de nagyon hiányzott Makka Miklós bácsi, aki a legutóbbi öregek napja óta eltávozott az élők sorából. Így a hegedűje már örökre elhallgatott. S nem is hangzott fel a zeneszó az idén az öregek napján...

Ezen a héten a rétsági járás egyik kisközségében tartottuk meg szokásos heti NOGRÁD-napunkat. A tereskei oldalt Lakos György, Pádár András és Román Dénes írta, a felvételeket Román Dénes készítette. Legközelebbi NOGRÁD-napunkat november 25-én, hétfőn Erekvadterem tartjuk, ahol egyidejűleg panasznapot is tartunk.

Restaurálják a műemléket

Úgy hírlik, hogy a tereskei templom Árpád kori. Műemlékeink között előkelő helyet foglal el, mivel az év elején a műemlékvédelem hozzálatott körültekintő restaurálásához. A hosszú időre szóló munka során feltárják az épületen nyomot hagyó stílusirányzatok emlékeit, s néhány részletet eredetiben hagynak meg. Az még nem dől el, hogy az épületen található stílusnyomok

közül melyiket hagyják meg uralkodónak. Az eddigiek során feltárták a templom alatti kriptatermet, s egy folyosót, amely a kriptából Északi irányba vezet. A folyosó teljes feltárása a felette húzódó út miatt azonban nem lehetséges. A régebbi emlékek között találtak egy újabb korit is. A kriptá egyetlen kősiméntemlékét két férfinév olvasható. Az emlék csak százötven éves.

István Attila

Nem gyakori esemény még egyelőre Tereskén a névadó ünnepség, ezért sokkal nagyobb a visszhangja. Szeretehosszában beszélnek, hogy Kaba István segédmunkás és felesége nem vitte el megkeresztelni kisgyermekét, hanem a tanácsházán rendeztek nagyon sikeres és ünnepélyes „névadót”. A kisgyermek, az ünnepség középpontja, az Ist-

ván Attila nevet kapta. Az ünnepségen felkérésre, Laczó József, a szatóci tanácsbíró működött közre, minthogy a tereskei titkár szabadságát tölti. Az idei első és jól sikerült névadó ünnepség bizonyára sokakat meggyőzött a társadalmi ünnepek magas színvonaláról, politikai jelentőségéről, értékéről!

Vera néni, a népművelő

Szopora beszédű asszony Vera néni, a tereskei kézbesítő. Szívesen elmondja mennyi újságot hord szét a községben, és milyen lapokat olvasnak a helybeliek. Hat éve hordja a hatalmas börtáskát, amelynek sokszor több kiló a tartalma. Két évig kültelki postás volt Vera néni, s csak négy éve dolgozik benn a községben. Azt is megtudtuk róla, hogy munkájával elégedettek, amit bizonyít a kiváló dolgozó kitüntetés is. Az ő érdeme, hogy a községbeliek már nem két-száz, hanem hatszáz újságot, folyóiratot járatnak, olvasnak. Tehát közvetve Vera néni is hozzájárul a tereskeiek művelődésének, tájékozódásának elősegítéséhez. Büszke is erre nagyon.

Idős mester kezenyoma

„Makrai Károly rézműves” — lehet olvasni a tereskei szeszfőzde vörösréz üstjén. Nemcsak ebben a községben, hanem a környék többi földjében is az idős mester kezenyomával találkozni. Az a hír járja, hogy a legjobb, leg-erősebb üstöt mégiscsak a tereskei főzdének készítette a rézműves, mivel idevalósi születésű. Szó se róla, nagyon izletes, zamatos ital készül az üstben vörösszilvából és szőlő-

törkölyből. Tereskén ezt a két alapanyagot kedvelik a férfiak. Igaz, a jó pálinka készítésében nagy a szerepe Makrai Istvánnak is — nem rokona a mesternek — akihez szívesen hoznak főzni valót a távolabbi községekbeli is. A főzde épülete öreg — csaknem ötven éve építették — csak a berendezés fiatal, meg a főzdés, aki tízéves tapasztalat birtokában még valószínű hosszú évekig készíti a jóféle tereskei pálinkát.